

ukrštaje raznih uticaja, povukao sam se, i sad, eto, tako, vučem se kao pseto s prebijenom rtenjačom». Ves up polaga v bodočnost, v sinove, ki bodo znagorno nosno zatrii kvarno mohamedansko preteklost v vseh navadah in običajih. —

«Moloh» (1913.) je mnogo bolj enovita novela, ki jo odlikuje jednat in napetozanimiv pričetek, a se v sredi zabriše vsled vsiljenih avtorjevih nazorov in se spet proti koncu epično zaključí.

Inženir Miloš Oka se je iztrgal grabljivemu «molohu» — srbski zemlji, ki hoče vso svojo decu izenačiti, ljubeča jo z vesoljno praljubeznijo. Daroviti Srb se je podal v tujino, v Nemčijo, kjer se je proslavil z veleumno zgradbo akvedukta. Na dan uspeha pa se v pogovoru z gospo Vilmo oglasi v njem klic daljne zemlje. Ves vzhičen ji pripoveduje o svojem narodu, o življenju tam doli, o Molohu. Ta odstavek je čudovito lep; n. pr.: «Ljubav moje zemlje je strašna, i kada te ona zanese i pretopi u sebe, ti više ništa drugo ne možeš voleti, samo ono što je njeno, i ništa drugo ne možeš stvoriti, samo ono što ona voli, što ona razume, što ona potrebuje, i niko više na svetu. Moja zemlja ne trpi genijalnost, jer genije je svačiji, i jer je ona pravedna mati — tu je njena čarobna moć, — ona voli svu svoju decu podjednaku, i neće ničiji glas da kriknje više ostalih. Moja zemlja živi svojim životom ... ima svoju istoriju i svoje smerove, kojima ona sve pokorava, izravnavava i lomí.»

Brzjav, da grozi njegovim domačim smrt, ga iztrga iz te družbe in tako odpotuje domov, odkoder se — ne vrne več, kajti Moloh ne izpusti več svoje dece. Oženi se z domačinko in se odreče velikemu svetu, uvidevši, da je blagor le doma in da se slednjič vsak izgubljeni sin povrne v očetnjavo.

Mestoma me ta novela — kot tudi ostali dve — spominja na Mencingerjeve spise, ker je tudi Petroviću predvsem zato, da v glavnem izpove svoje nazore o narodnostnem vprašanju, o socializmu, o društvenem življenju in človečanstvu (prim. tudi str. 72, govor starega popa Avrama — kot kak Mencingerjev «pridigar»). Vidi se, da je avtor prebiral tudi Dostojevskega, dasi je njegov poizkus posnemati ga (str. 74.) ne samo neuspeh, temveč celo diletantski.

Tretja povest «Šalašar» (1920.) očituje v slikanju okolice in ljudi velik napredek in je v tem oziru dovršena novela čisto realističnega kova. Odlikuje jo tudi enotno zaokroženo, nepretrgano dejanje, ki ga ne prekinjujejo nobene dolgovezne razprave.

V splošnem je knjiga dobra in vredna čitanja, kajpak ji ne morem izreči kake posebne pohvale in tudi njenemu avtorju bi se ne upal vzdeti visokega naslova: pisatelj-umetnik.

Miran Jarc.

Sibe Miličić: Knjiga Večnosti. Filigrani. Beograd 1922. 79 str.

«Bližnjemu za zabavo, sebi za mir duše.» To naj bi bil zbirki motto, ki pa je k sreči napisan na njeni zadnji strani; kajti marsikdo, ki bere z vsemi mogočimi predsodki, bi bil sicer lahko že takoj ob početku v dvomih. In bil bi po pravici, kajti oni, ki vstopa v tempelj umetnosti, ne vstopa vanj zaradi zabave (taki navadno ostajajo zunaj). Bil bi pa tudi po krivici, ker knjiga govori o vsem drugem in je kal nasprotstva že v geslu samem «sebi za mir duše». Tudi so pesniku stih kakor cvetje, ki vzklije «u duši, kojom Bog vlada, u duši, u kojoj se gradi visoki svetli divni hram, u duši, u kojoj je najveća stvarnost: san!» (str. 71).

«Knjiga Večnosti» je, kakor trdi pesnik v predgovoru, razlaga k «Knjigi Radosti» (l. 1919.), prva postaja na potu «krozu svet» in prvo poglavje v «sistemu

✘

Kronika.

✘

mišljenja» (str. 3). Pomisleke bi imel k temu, posebno k sistemu mišljenja, ki spada pač bolj v krog filozofa kakor pa pesnika, ki se razvija in vzpenja na spiralah duha v sfere četrte dimenzije.

Posvečena je zbirka ljubezni do Žene, slutene in iskane. Ljubezen ni nadzemeljska in duhovna, ampak zemeljska, ženi pa so zabrisane konture; vse, kar je odvišnega, se izpušča, abstrahira in posplošuje. Pesnik ne biča svojega telesa in ne hrepeni iz ječe svojega duha, kakor nekoč puščavniki v Etiropiji. Telo in duša sta se zlila v eno samo, dvignila se iznad zemskih meja in ko sta kakor zlat oblak pod solncem, ugledata Njo, ki je večna in lepa (str. 20). Ona je kakor zvezda, kakor zrak, išče jo povsod «svoje Večnosti san» in kakor zvonovi mu odzvanjajo lastne misli «doči će; doč će Ona, doči će, doč će Ona» (str. 30). Njegova pesem je zdaj biblijsko preprosta, vzvalovana v notranjem miselnem ritmu, nalikujoča Visoki pesmi, zdaj se zopet usloči v trubadurski eleganci, razsipajoča cvetove — zvonke besede. Nihajočemu med nebom in zemljo se izvijajo pesniku stih, v katerih se bori molitev z mislimi zemljana, dokler zadnje ne zapoje v vseh akordih. («Blažena ljubavi puna...», str. 20.) Mnogo je čuvstva v tej knjigi, mnogo tudi poezije, le umetnosti je posvečeno bore malo pažnje, ker poezija in umetnost sta Miličiču dvoje, dasi morata biti eno, ali če že govorim v primeri, kakor dragoceno vino v dragoceni posodi. Misel mu je glavno in prva beseda, ki sozvanja z njo, mu je že pravi izraz; manjka pa mu pred vsem arhitektonike, plastike in čuta za opojno muzikalitnost verza. Pač vznikne iz morja čuvstvovanja tudi skladnost in naivna preprostost (str. 39), vendar je ta harmonija primarna, ne pa ona sekundarna, ki je rezultat borbe, velikih nasprotstev in duševnih tragedij. Razlit na širočino, izpoveduje Miličič vse, celo tok retorike ga večkrat potegne s seboj; utesnjevanja ne pozna, dasi poezija, kakor vsaka prava umetnost, živi od odpovedi. Mislim, da tiči samo v tem vzrok, da tolikokrat zapade v meglenost, abstraktnost, v kateri slika z vodenimi barvami Života, Duše, Ljubezni itd., včasih celo v banalnost in programnost (str. 36, 47, 45, 34).

«Knjigi Večnosti» so pridejani še filigrani, drobne pesmi, ki so po formi dokaj boljše, dasi tudi niso vse neoporečne. Med redkimi, ki so banalne (str. 53, 56) ali preveč modrujoče in programne (str. 65, 68), so tudi pesmi, ki se odlikujejo z vsemi prednostmi «Knjige Radosti» in so povrh še solčno jasne, izoblikovane, vedre in res lirske. (Posveta 51, Senke 62, Strah 63, Radost 74.)

Elementi umetnosti so tu in kadar bo Miličič priznal zakone lirske oblike in lepote, bo tudi pri njem vzkliła umetnost, ki bo kljubovala času, kajti poezija je vseeno plod dela in npora in ne samo čuvstvenih vzvalovanj in miselnih razpletanj. To drugo je samó artizem.

M. Pretnar.

Kronika.

«Slovenska Matica» in slovenska akademija. Bližamo se 60letnici «Slovenske Matice». Dne 4. februarja 1864. leta so bila potrjena njena pravila in 11. aprila 1864. leta se je vršil ustanovni občni zbor. Ob rojstvu slovenske znanosti in slovenskega pouka je pripadala odločilna naloga «Slovenski Matici»; v tem je bil njen pomen poleg leposlovja, ki ga je tudi gojila. Ob svoji 60letnici zaključuje troje velikih publikacij, oziroma izdaj: izšla sta «Zemljevid slovenskega ozemlja»